

Antwoordkernen Eureka 3

NEDERLAND van 1917 - 1958

Hoofdstuk 8. Probleemstelling Nederland 1917-1958

1. →

- 1.1. naam, adres, postcode, woonplaats; vak, school; docent; precieze datum
- 1.2. voorwoord (en verantwoording)

2. →

- 2.1. beschrijvende, verklarende, waarderende
- 2.2.

Hoofdvraag	waarderend
Deelvraag 1	beschrijvend
Deelvraag 2	beschrijvend
Deelvraag 3	verklarend
Deelvraag 4	Waarderend / verklarend
Deelvraag 5	verklarend
Deelvraag 6	beschrijvend

3.

3.1. / 3.2.

- 1 koning Willem 1
- 2 Aletta Jacobs / o.a. vrouwenkiesrecht 1
- 3 werkloosheid ten tijde van de economische crisis 2 of 3
- 4 jodenvervolging: Anne Frank 4
- 5 onafhankelijkheid Indonesië 5
- 6 Minister-president Willem Drees 5

3.3. →

9. De Nederlandse samenleving voor 1917

1. Wat waren de voornaamste kenmerken van de Nederlandse samenleving voor 1917?

1.1. 3 xxx

2. Verzuiling is het verschijnsel, dat bevolkingsgroepen hun leven leiden in van elkaar afgezonderde leefwerelden

2.1. katholieken, gereformeerden, sociaal-democraten, (liberalen)

2.2 Je werd geboren binnen de zuil, je trouwde en stierf binnen de zuil. Je ging naar de school van je zuil. Je was lid van de culturele verenigingen (sport, muziek, enz.) van de eigen zuil. Je werd lid van de vakbond (arbeiders) of belangenorganisatie (boeren, winkeliers, vrouwen, enz.) van de zuil. Je las de kranten en tijdschriften die bij je eigen zuil hoorden. Je kocht bij voorkeur bij winkels waarvan de eigenaren tot de zuil behoorden. Je stemde op de politieke partij die bij de zuil hoorde.

2.3 Emancipatie houdt in, dat groepen strijden voor gelijke rechten en kansen.

2.4 gereformeerden; katholieken; arbeiders; vrouwen

2.5 gereformeerden: Abraham Kuyper;

katholieken: Schaepman;

arbeiders: Troelstra;

vrouwen: Aletta Jacobs

2.6 in strijd met individuele vrijheid

2.7. samen, door eigen organisatie, sta je sterk

2.8 2.6 is redenvraag: vraagt naar wat mensen vinden / willen / voelen; 5.7. is een oorzaakvraag: vraagt naar hoe het komt dat iets gebeurt (problemen / omstandigheden)

3./ 3.1.

hoofdrichtingen	Socialisten	Confessionelen	liberalen
	Socialisme: staat verdeelt welvaart	Corporatisme: staat houdt evenwicht	Kapitalisme: staat onthoudt zich van ingrijpen in maatschappij

4.

strijdpunt	
kiesrechtstrijd	Beperkt kiesrecht of algemeen kiesrecht
schoolstrijd	Openbaar onderwijs of openbaar én bijzonder onderwijs
Sociale vraagstuk	Staatsonthouding of staatsbemoeyenis (voor de arbeiders)

4.1.

Strijdpunt	Liberalen	Confessionelen	Sociaal-democraten
kiesrechtstrijd	Kiesrecht alleen voor mannen met goede opleiding en / of financieel onafhankelijk	Uitbreiding kiesrecht	Algemeen kiesrecht
schoolstrijd	Openbaar onderwijs	(financiële) gelijkstelling openbaar en bijzonder onderwijs	Openbaar onderwijs
Sociale vraagstuk	Geen staatsbemoeyenis; vrije markt	Sociale wetgeving voor bescherming en verbetering lot armen	Socialisme d.m.v. algemeen kiesrecht

4.2 grondwetswijziging 1917 (PACIFICATIE): confessionelen stemmen toe in algemeen kiesrecht, sociaal-democraten en liberalen stemmen voor financiële gelijkstelling openbaar en bijzonder onderwijs.

5 →

5.1 modernisering (discontinuïteit) en continuïteit (kolonialisme en dienstensector)

6 →

- 6.1 Vrijzinnig-Democratische Bond
Anti-Revolutionaire Partij
Sociaal-Democratische Arbeiders-Partij
- Christelijk-Historische Unie
Rooms-Katholieke Staats-Partij
- 6.2 Verkiezingsuitslag Tweede Kamer 1913

partij	aantal zetels
confessionelen	
1. RKSP	25
2. ARP	11
3. CHU	10
Totaal zetels confessionelen	46
liberalen	
1. Vrije Liberalen	10
2. Unie Liberalen	22
3. VDB	7
Totaal zetels liberalen	39
sociaal-democraten	
1. SDAP	15
Totaal zetels sociaal-democraten	15
Totaal aantal zetels in Kamer	100

- 6.3 liberalen: 39 zetels van 100 = 39 %
Confessionelen: 46 zetels van 100 = 46 %
Sociaal-democraten: 15 zetels van 100 = 15 %
2/3 = 66,7 %

- 6.4 oververtegenwoordiging liberalen, ondervvertegenwoordiging sociaal-democraten
- 6.5 stijgende invloed confessionele partijen

10 Nederland in het Interbellum: politiek en cultureel

10.1 De grondwetsherziening van 1917

1.
 - 1.1. A:3 B: 7 C: 0
 - 1.2. A:4 B: 4 C: 2
 - 1.3. C krijgt ook zetels (22% van de stemmen)
 - 1.4. A en B gelijke zetels, maar B heeft 43 % tegen A 35 %

2.

	Districtenstelsel	Stelsel van evenr. verteg
Voordeel	Duidelijke winnaar(-s) / minder compromissen	Eerlijkere verdeling zetels / ook kleine stromingen krijgen kans
nadeel	Kleinere stromingen worden niet of onvoldoende vertegenwoordigd	Geen duidelijke winnaars / coalities vereist

10.2 De confessionelen worden de baas

- 3.1. de personen die op dezelfde kandidatenlijst zijn verkozen (voorbeeld: alle personen die op de RKSP-lijst zijn verkozen in de Tweede Kamer vormen de RKSP-fractie)
- 3.2. 4
- 3.3. KONING + KABINET
- 3.4. kamerfracties (gaan onderhandelen) op initiatief van de Koning(-in)
- 3.5. geen directe
- 3.6. ze kiezen de kamerfracties

4.

hoe komt het dat? = oorzaak + reden
 oorzaak: grote betekenis geloof en kerk / sterke zuilen
 reden: gelovigen willen op geloofspartij stemmen (60 %)

- 4.1. onenigheid over: 1.het verleden (protestanten zien katholieken als vijanden) 2. protestantse opvatting: soevereiniteit in eigen kring staat tegenover katholiek corporatisme

Protestanten	katholieken
Soevereiniteit-in-eigen-kring	corporatisme
Staat mag zich niet met soevereine kringen bemoeien	Staat coördineert de kringen (corpora)

5. wijziging kiesstelsel; geen zuil als machtsbasis
6.
 1. verzuiling houdt confessionele arbeiders tegen om op SDAP te stemmen;
 2. fout van Troelstra: mislukte revolutieopgave
- 6.1. SDAP wordt als onbetrouwbaar gezien (revolutie is niet democratisch)
Breuk met radicale socialisten (communisten o.a.) definitief
- 6.2. Katholieken hechten meer betekenis aan rol van de staat

10.3. Nederland verzuilt

7.
 - Eenzijds vriend: want door radio wordt de invloed van de zuil groter
 - Anderzijds vijand: want mensen kunnen nu ook (stiekem) naar andere zuilen luisteren
8. film, muziek
- 8.1. eigen zuilenverenigingen (voor de jeugd); filmkeuring

- 8.2. SDAP: AJC; ARP: Protestanten: jongelings- en meisjesvereniging; RKSP: Graalbeweging
9. Ja: ze leren hun eigen waarden en normen begrijpen en uitdragen = zelfbewust; maar ze doen dit onder leiding (= onzelfstandig)
10. emancipatie = organiseren voor eigen positie; verzet tegen massacultuur gebeurt vanuit die organisaties

11

- 11.1. sociale vraagstuk: armoedebestrijding door middel van geboortebeperving
- 11.2. bij neomalthusianisme gaat het om eigenbelang, bij christenen om naastenliefde. Neomalthusianisme stelt dat de mens zijn lot zelf kan regelen; bij christenen is dat God
- 11.3. door geboortebeperving (=neomalthusianisme) kan de mens zich overgeven aan genotzucht: wel de lusten, niet de lasten' (sex); gemakzucht: geen zorg voor te veel kinderen; luxezucht: profiteren van hoger inkomen door minder kinderen

12

- 12.1. confessionele: RK op pet; Oranje boven
- 12.2. SDAP/AJC. Tekstelement: onderschrift spot met mentaliteit van confessionele jongeren; indirect: Notenkraker = SDAP; beeldelement: passerende jongeren worden negatief afgebeeld tegenover ordelijk tentenkamp van AJC
- 12.3. 597-271 = 326
- 12.4. Katholiek stijgt van 13,7 naar 18,2 = 4,5%; protestants-christelijk stijgt van 25,1 naar 26,6 = 1,5 %; socialisten /liberalen dalen van 56,8 naar 51,2 = -5,6 % en overig daalt van 4,4 naar 4,0 = - 0,4 %
- 12.5. Socialistisch en neutraal samengenomen (neutraal is niet echt zuil); Leger des Heils is protestants, waarom bij joods?
- 12.6. xxxxxx (waarderende vraag!)

13.

- 13.1. hoofdvraag: Is deze bron geschikt voor onderzoek naar verzuiling in het Interbellum? Voor geschikt pleit: de tabel gaat over verzuilde organisaties; 1914-1939 is maatgevend voor interbellum (1918-939) VK 2.4.

13.2/3

- Geschreven: tekst en / of cijfers is geschreven
 - Secundair: gegevens van bron (AGN) komen via anderen (Kruyt /Godlijn) van anderen (de organisaties zelf = primair)
 - Secundair (zie boven)
 - Objectief: geen beïnvloeding door samensteller bron (hoewel: indeling?)
 - Representatief: heel Nederland; alle zuilen zijn betrokken (hoewel: zijn er ook niet-verzuilde organisaties, zijn dat de neutrale?)
 - Redelijk betrouwbaar
- 13.4 bruikbaar: geschikt + betrouwbaar. Geschikt: + Betrouwbaar ± Eindconclusie: ·redelijk bruikbaar, maar de tabel laat onvoldoende onderscheid tussen neutraal en niet en tussen socialistisch en neutraal zien

14 xxx

- 14.1 xxx zelfcontrole!!!!

11. Nederland in de crisisjaren

11.1. De economische crisis

1.
 - de crisis in de landbouw
 - de overproductie in de industrie
 - de financiering van aandelen met geleend geld.
2. waardevermindering t.o.v. het buitenland
- 2.1 er hoeven bijvoorbeeld minder guldens betaald te worden vor het pond (als het pond vermindert in waarde, stijgt de waarde van het buitenlands geld)

2.2 Xxx

- 2.3 • minimumprijzen voor landbouwproducten en vernietigen van landbouwoverschotten
bezuinigen op de overheidsuitgaven
• lagere lonen en lage steunuitkeringen
• instelling van een Werkfonds voor Openbare Werken.

3. minister-president (5 x) namens de ARP

3.1. maatregelen gaan niet uit van bestrijding van de crisis, maar van aanpassing van de overheid aan de crisis

3.2. regering neemt geen maatregelen om mensen banen te geven. De economie wordt niet gestimuleerd.

3.3. niet actief ingrijpen = liberaal

4 werkloosheid; daling van inkomen; rijwielplaatje

4.1. stempelen

5.1 netto-investeringen dalen nog; werkloosheid stijgt nog; staatsfinanciën nog negatief;

5.2 productie stijgt weer; invoer en uitvoer stijgen; groothandelsprijzen stijgen; aandelenkoersen stijgen. Kortom: 1935 is dieptepunt.....

11.2 Gevolgen van de economische crisis

6 rol van de overheid: RK: + Prot: -

6.1 - rol van overheid = liberaal

6.2 + rol van overheid

7 beweging naar midden (centrum): = centrum-links

7.1

1 Voorstel Plan van de Arbeid	2 Wél socialistisch, niét socialistisch
1 systematische werkloosheidsbestrijding, openbare werken	Wél: werkgelegenheid is zaak van overheid Niet: openbare werken alleen is een tijdelijk middel, geen structureel (blijvend) middel
2 verlaging vaste lasten	Wél: ten koste van kapitaalbezitters Niet: kapitaalbezitters blijven hun kapitaal houden
3 lastenverlichting lagere inkomens	Wél: keuze voor lagere inkomens Niet: kapitaalbezitters blijven bezitters; ongelijkheid niet principieel aangepakt
4 40-urige werkweek; verlenging leerplicht	Wél: keuze voor arbeiders Niet: positie arbeiders niet principieel veranderd
5 nationalisatie DNB en grote monopoliebedrijven	Wél: nationalisatie is dat bedrijven eigendom van de staat worden Niét: socialisme wil álle bedrijven nationaliseren
6 samenwerking (ordening / klassenvrede) werkgevers, werknemers en regering	Wél: rol van de overheid (staat) Niet: staat bemiddelt, maar laat werkgevers hun positie houden. Socialisme kiest voor klassenstrijd en revolutie

8

8.1 Laat bevolking / de economie aan lot over (aanpassing = laten verzuipen)

8.2 de SDAP laat de overheidsuitgaven stijgen; speelt sinterklaas op kosten van belastingbetaler

9. economische crisis doet vertrouwen verliezen in politiek. Als de politiek geen oplossing biedt dan is de democratie de schuld. Politiek praat alleen maar, doet niets

10. verzuiling; parlementaire democratie

10.1 verzuiling = groepsbelang = geen nationale eenheidspolitiek

Parlementaire democratie: overleg, compromissen i.p.v. daadkracht en duidelijke keuzen

11 Anton Mussert

- 11.1. boeren/middenstanders. Boeren/middenstanders: kleine bezitters worden door grote bezitters weggeconcurrereerd; werklozen zijn de dupe, maar andere arbeiders hebben wél werk. Dus: verdeel en heers: stemmen weghalen van liberalen/confessionelen (kleine bezitters/boeren)
- 11.2 arbeiders: gebruik maken van angst voor werkloosheid geeft kans op stemmen weghalen bij sociaal- democraten

12. Mussert: Leider NSB; antisemitisme: jodenhaat; WA= terreurgroep (Weer-afdeling naar voorbeeld Duitse SA); Hitler: voorbeeld

13. neerslaan Jordaanoproer: neerslaan oproer Zeven Provinciën; uniformverbod en ambtenarenverbod ook tegen communisten gericht. NSB en CPH op één lijn gesteld

13.1 uniformverbod en ambtenarenverbod

14. trouw aan Oranje: vaderlandsliefde; recht; gewetensvrijheid; bescherming van godsdienst

15. Zelfcontrole !!

15.1 Xxx (= zelfdoen!)

16.1 niets: beeldelement: NSB staat te ver weg om aan te pakken (vergelijking met zon); tekstelement: goed vasthouden, ik geloof

12 Nederland in oorlog

12.1. Oorlogsdreiging

1. x

1.1. medewerking van Nederland aan Frans-Britse inval

1.2. oktober 1939 al aanvalsplan Duitsland; Nederlands strikte neutraliteit; Duitse eerdere schending van beloften

1.3. voorkoming tweefrontenoorlog / loopgravenoorlog; voorkoming Engelse landing

1.4. Nederlandse economische hulpbronnen

12.2. de invasie

2. Afsluitdijk; Grebbelinie; Peel-Ramlinie. Hollandse waterlinie

2.1. Blitzkrieg en parachutisten

3.

3.1. Situatie den Haag onhoudbaar; meer militaire bijstand krijgen; beter steun aan bevolking vanuit Londen.

3.2. Gevangename staatshoofd maakt regering chantabel; persoonlijke veiligheid van de koningin; bestuur koloniën

4. Schijn van vlucht

4.1. • Geschreven, want tekst

• Primair, want Wilhelmina heeft informatie zelf meegemaakt

• Subjectief: memoires zijn ook verdediging van eigen gedrag

5.

5.1. xxxxxx

5.2. xxxxxx

5.3. xxxxxx

6. Oorzaakvraag: Door welke problemen (objectief): slechte uitrusting Nederlandse leger; Duitse overmacht; slecht verdedigingsplan

- Redenvraag: Waarom wilden de Nederlanders capituleren: geen geloof in overwinning; politieke verdeeldheid: vechten of samenwerken
- Aanleidingvraag: Door welke gebeurtenis gaat de capitulatie beginnen? Bombardement op Rotterdam

13. Nederland tijdens de Bezetting

13.1 De bezettingstijd: politiek

1. ministers moeten verantwoording afleggen aan de door het volk gekozen volksvertegenwoordigers
 - 1.1. Koning is onschendbaar = geen politieke macht
 - 1.2. verantwoording afleggen aan parlement (volksvertegenwoordiging), niet aan Koning
 - 1.3. nee: geen parlementaire controle

13.2. De Bezettingstijd: economie

2. vordering grondstoffen en goederen; vordering arbeidskrachten voor Duitse economie
3. verslechtering Duitse oorlogssituatie, met name aan Oostfront.
4. voorkomen van hoge prijzen door schaarste; door distributie had in principe iedereen recht op zelfde hoeveelheid
 - 4.1. illegale verkoop buiten het distributiesysteem om: vaak tegen woekerprijzen
5. aanmelden voor de Arbeidsdienst (Arbeitseinsatz) is werken voor de vijand. Een Ausweis kreeg men vaak voor werk in bedrijven die belangrijk waren voor de Duitse bezetter, bijvoorbeeld de spoorwegen.
 - 5.1. overleven; geen direct werk leveren in de Duitse oorlogsindustrie.
6. →
 - 6.1. hakenkruis
 - 6.2. Engeland was niet verslagen. Oversteken betekent een wisse dood voor de Duitsers.
 - 6.3. Duitse bezetter rooft bezette landen leeg. Dit moet worden bestreden.

12.5 De Bezetting: sociaal en cultureel

7. bevolking doordringen van nationaal-socialisme
 - 7.1. controle en terreur (via censuur o.a.); gelijkschakeling
 - 7.2. hoop dat Nederlanders vrijwillig zouden meewerken
8. verklaring geen joodse ouders / grootouders
 - 8.1. angst voor ontslag of om niet aangenomen te worden
9. →
 - 9.1. Roodkapje en de Boze Wolf
 - 9.2. De nieuwsberichten worden wel door Nederlanders voorgelezen, maar namens de Duitsers (wolf)
 - 9.3. de Duitsers dicteren wat er in alle gelijkgeschakelde kranten moet staan (censuur)
10. politieke, culturele en sociale instellingen.
 - 10.1. noemt zich geen arts, valt dus niet onder de Artsenkamer (gelijkgeschakelde organisatie van artsen)
11. Wel. De verzuilde organisaties werden opgeheven.
Niet. Buiten het openbare leven bleef men de eigen zuil trouw; kerkbezoek nam zelfs toe; gelijkschakeling in onderwijs mislukte.

13.4. Bezettingstijd: de jodenvervolgning

- 12. • landschap biedt weinig schuilplaatsen
- geen vluchtroute naar neutraal gebied
- gehoorzame instelling Nederlandse volk (gezagsgetrouw)
- onverschilligheid en verraad (kopgeld)
- Joodse Raad
- Geleidelijke invoering anti-joodse maatregelen (mensen denken, dat het wel meevalt)
- 13. • Registratie: via ariërverklaring naar Joodse Raad: alle joden zijn bekend
- Isolement: beperkende bepalingen voor joden
- Concentratie: joden moeten in speciale wijken wonen (ghetto's)
- Deportatie: wegvoeren via Westerbork naar vernietigingskampen
- 14. →
- 14.1. meewerken kan erger voorkomen
- 14.2. meewerken betekent de deportaties gemakkelijker maken
- 14.3. verschil tussen de gewone man en de elite + meewerken maakt deportaties gemakkelijker
- 15. →
- 15.1. xxxx
- 15.2. xxxx

13.5 Verzet en Illegaliteit

16.

Soort verzet	Organisaties	Voorbeelden
Passief gewelddoos verzet	Kerken	Kritiek uiten; onderduiken
Actief gewelddoos verzet	LO Illegale pers	Hulp aan onderduikers vervalsen
gewapend verzet	LKP OD RVV	Overvallen op distributie-kantoren Hulp aan Geallieerden Spionage, sabotage, liquidatie

- 16.1 verzet in het algemeen = passief : Onder passief verzet verstaan we het weigeren mee te werken aan de uitvoering van Duitse maatregelen. Illegaliteit = actief verzet : De illegaliteit richtte zich op het ondermijnen van het Duitse bestuur en probeerde dit zoveel mogelijk schade te berokkenen
- 17. 1. informatie = anti-informatie m.b.t. Duitse propaganda
- 2. ideeën over Nederland na de bevrijding
- 17.1. Volk en Vaderland = officiële krant van de NSB (dus niet illegaal)
- 17.2. De GEUS: Oranjegezind studentenverzet; Het Parool: sociaal-democratisch; Trow: gereformeerd; De Waarheid: communistisch; Volk en Vaderland: NSB (geen verzetskrant!); Vrij Nederland: sociaal-democratisch
- 18. →
- 18.1. I = b; II = c; III = a
- 18.2. Februari-staking (1941) – April-Mei-staking (1943) - Spoorwegstaking (1944)
- 19. Spoorwegstaking
- 19.1 Staken is onverstandig. Het vergroot de nadelen van de bezetting
- 19.2 Duitse bezetter of NSB, (+ eigen uitleg)
- 19.3 Verzet beperken
- 19.4 hoog, want....xxx.....

- 20. →
- 20.1. steun aan joodse bevolking
Ontbinding WA-terreurgroepen
Voorkomen van NSB-regering
NVV bevrijden van gelijkschakeling (Woudenberg uit NVV jagen)
Bevrijding (vrijmaking) van het land
Loonsverhoging
- 20.2. *staking; loonsverhoging; Duitse arbeiders-soldaten; joodse deel van het werkende volk; oriëntatie op bedrijven / arbeidersklasse*
- 20.3. direct: Wehrmacht grijpt in; Amsterdam krijgt boete; NSB-burgemeester in Amsterdam
indirect: keerpunt: Duitsers laten tactiek vallen, verzet neemt toe
- 20.4. dokwerker = havenarbeider= havenarbeiders hielpen hun joodse buurtgenoten tegen WA-terreur

14 De Wederopbouw 1945-1958

14.1. De Wederopbouw: politiek

- 1. doorbraak: einde verzuiling: een nationale partij
Verandering staatsbestel: sterkere regering ten koste van volksinvloed
- 1.1. geen invloed op volksmassa en bij oude politieke partijen
- 2. bevolkingsadministratie herstellen; Wilhelmina wil haar ideeën doordrukken
- 2.1 rol in het verzet
- 3. discontinuïteit: DE GEER: RKSP x SDAP x Prot.-Chr. x Liberalen; Rooms-Rood: kern is SOC-DEM x KATH. Daaromheen kunnen andere partijen. Maar continuïteit als je ziet dat SOC-DEM x KATH wordt voortgezet
- 3.1. steun van arbeiders voor wederopbouw en voor steun aan corporatisme
- 4. AOW

14.2. De Wederopbouw: economie

- 5. inflatie bestrijden (er was te veel geld in omloop)
oorlogswinstmakers aanpakken
- 5.1. Waarom wilde de Nederlandse regering het geld saneren (redenvraag begint met waarom; er zit altijd een persoon of roep mensen in; vaak willen/ moeten /)
- 6. nationale politiek over zuilen heen: regering dwingt werkgevers en werknemers en andere belangengroepen tot samenwerking
- 6.1. corporatisme: samenwerking = harmoniemodel = christelijke gedachte
- 7. Amerikaanse hulp alleen aannemen als men bereid is zelf keihard te werken [affiches staan op deze bladzijde!]
- 7.1. tekstargument: aannemen is geen kunst: aanpakken
beeldargument: de dollar (\$) is een trap naar herstel; aannemen = van hand tot hand; aanpakken = hamer
- 8. *humanitaire: behoefte in Europa; economisch: terugkeer van normale economische situaties; politiek: politieke stabiliteit*
- 9. In hoeverre is enerzijds: wél: 1947-1970: stijging industrie, anderzijds: níét: daling na 1970, maar wel sterke stijging dienstensector!
- 10. Vrije markt: alleen vraag en aanbod
Geleide economie: overheid stuurt particuliere economie

- 10.1. Geleide economie: overheid stuurt maar particuliere economie (kapitalisme) blijft bestaan
Planeconomie: overheid heeft hele economie in handen

14.3. Sociaal en cultureel

- 11. vervolging en berechting - van de 'foute' Nederlanders
 - 11.1. waarderende vraag: xxxxx
 - 11.2. waarderend
- 12. karikatuur: je vergroot een bepaald kenmerk uit tot een vertekend kenmerk (iemand met een pukkel geef je een gezicht waar de pukkel overheerst) of je maakt van bepaalde kenmerken van een deel van een groep de overheersende kenmerken van de hele groep (als veel leren rood haar hebben en sproeten, hebben alle leren rood haar en sproeten)
 - 12.1. Woordenboek:
Vast, versteend begrip, stereotiepe voorstelling: het ~ van de indiaan heeft bij menigeen nog steeds een verentooi op het hoofd
 - 12.2. zie boven. Je gaat in het stereotype geloven: alle leren zijn rood en hebben sproeten; alle Indianen hebben een verentooi; vrouwen kunnen geen leiding geven.....
 - 12.3. Duitsers schreeuwen / hebben grote mond: dat stereotype ontstond door de schreeuwcultuur van de Nazi's.
- 13. waarderende vraag: xxxxx
 - 13.1. waarderende vraag: xxxxx
- 14. xxxxx
 - 14.1. aantal (of percentage) geboorten overschrijdt aantal (percentage) sterfgevallen in hoge mate
 - 14.2. 1920- 1930 (crisisjaren en bezetting: achteruit!)

Historische bevolking			
Onderwerpen	Bevolking op 1 januari		
	Bevolking naar geslacht		
	totaal	mannen	vrouwen
Perioden %			
1900	5104	2521	2583
1910 14.7	5858	2899	2959
1920 15.2	6754	3352	3402
1930 15.8	7825	3886	3939
1940 12.7	8834	4408	4426
1950 13.5	10027	4998	5029
1960 13.8	11417	5686	5731
1970 13.4	12958	6465	6493
1980 8.7	14091	6994	7097
1990 5.7	14893	7358	7534
2001 7.3	15987	7910	8077
2002	16105	7972	8133
2003	16193	8015	8177

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen 2004-03-16

- 14.3. tussen 1944 en 1946 komt sterftecijfer boven geboortecijfer uit. De bevolking is tussen 1940 en 1950 met 13.5 gestegen, terwijl er tussen 1940 en 1945 uiteindelijk een absolute daling was.
- 14.4. 1948/9 en 1950/1
- 14.5. hongerwinter
- 15. (dezelfde pagina!)
moedigt meisjes uit tot vrij gedrag met bevrijders (= andere cultuur; buiten de zuil)
 - 15.1. arbeidzaamheid; spaarzaamheid; gehoorzaamheid; deugdzaamheid
 - 15.2. verheffing van de arbeider = werken om vooruit te komen;
 - 15.3. arbeidzaamheid en spaarzaamheid

16. →
 16.1. zelfcontrole: xxxxxxx

14.4 Nederland: van neutraal naar gebonden

17. neutraal: geen aansluiting bij politieke en/of militaire bondgenootschappen: niet kiezen
 gebonden: wél aansluiting: kiezen
 17.1. 1. mislukking neutraliteit voor WO II;
 2. bewuste keuze voor VS tegen Sovjet-Unie en voor Europese samenwerking
 17.2. Benelux en EGKS

- 18 →
 18.1. Duitsland verliest land aan Polen en Sovjet-Unie
 18.2. Polen verliest land in oosten (aan SU) en wint in westen (van D)
 18.3. westen = USA + GB +F; oosten = SU
 18.4. SU wint grondgebied (naar westen toe)

19. prestaties Rode Leger (Stalingrad!)

20.

Machtig voor WO II	Machtig na WO II
GB DUI JAP IT	VS SU

21. Onder de Koude Oorlog verstaan wij de periode na de Tweede Wereldoorlog van zeer grote spanning tussen de twee supermachten, de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie.
 21.1. geen direct slagveld tussen militairen VS en militairen SU
 21.2. 1947-1989/91

22. expansie SU =expansie communisme
 22.1. VS: liberalisme / kapitalisme
 22.2. SU: communisme / socialisme

23. • Democratie dictatuur
 • Wel, geen
 • Wel, geen
 • Dictatuur
 • Vrijemarkteconomie, planeconomie
 • Particulieren, staat
 • Grote, kleine
 • SU
 • Democratie, vrijemarkteconomie

24. 4 bezettingszones: 3 westerse (VS, GB, F) en 1 oosterse (SU)
 24.1 tegen samenvoeging 3 westerse bezettingszones; geen anti-SU regering in westerse zones
 24.2 reden = waarom wilde de Sovjet-Unie Berlijn blokkeren

25. 1948/9
 25.1. Luchtbrug
 25.2. 1. NAVO; 2. Deling van Duitsland in twee staten op Duitse bodem

26.
 26.1. Indirect; direct: prestigeverlies SU/ prestige VS
 26.2. Onbedoeld

27. →

- 27.1. 1949: er staan twee Duitse staten op, die zijn in 1949 gesticht
- 27.2. Angst voor kapitalistische invloed; angst voor Duits revanchisme
- 27.3. Een absolute grens tussen twee verschillende wereldsystemen. SU schermt oosten totaal af: vandaar ijzeren (Stalin = man van staal)'.

- 28. NAVO en Warschau-pact
- 28.1. Beschermen van de eigen invloedssfeer
- 28.2. Politiek: oostblok naar sovjet-model; westblok naar VS-model
Economisch: oostblok socialistisch naar sovjet-model; westblok kapitalistisch (dollar/Marshallplan)

29. Tegenhouden vluchtelingen

- 29.1. →
- 29.2. Dat hij aan de kant van de Berlijners staat / met hen meeleeft
- 29.3. 1. geschreven, tekst
2. primair, Kennedy was hoofdrolspeler / was er zelf bij = getuige
3. subjectief, Kennedy wil mensen winnen/overtuigen
4. Representatief voor westerse mensen, zijn mening wordt breed gedeeld behalve door communisten

- 1. De inhoud van de bron slaat op de mening / de gevoelens van één persoon?
Ja: De bron is uniek.
- 2. De bron spreekt voor veel personen?
Ja: De bron is representatie
Maar Kennedy spreekt namens velen
ja
- 3a. Spreekt de bron voor álle mensen? [Voor wie beslist niet?]
Nee: De bron is dus niet-representatief voor decommunisten....
Niet voor communisten
- 3b. Maar hij spreekt wel voor de..... Westerse mensen
Dus is de bron wél representatief voor de.....westerse mensen.

- 30. Marshall-plan dwingt Europese landen samen te werken
- 30.1. vermindering nationalisme (oorlogsgevaar!); behoefte aan Amerikaanse producten
- 30.2. • EGKS: economische samenwerking op gebied kolen/staal voor 6 staten
• EEG: uitgebreide economische samenwerking voor eerst 6 daarna 12 landen
• EU: economische en politieke samenwerking voor eerst 12, dan 15, nu 25 landen

- 30.3. 28:

België (1958)	Litouwen (2004)
Bulgarije (2007)	Luxemburg (1958)
Cyprus (2004)	Malta (2004)
Denemarken (1973)	Nederland (1958)
Duitsland (1958)	Oostenrijk (1995)
Estland (2004)	Polen (2004)
Finland (1995)	Portugal (1986)
Frankrijk (1958)	Roemenië (2007)
Griekenland (1981)	Slovenië (2004)
Hongarije (2004)	Slowakije (2004)
Ierland (1973)	Spanje (1986)
Italië (1958)	Tsjechië (2004)
Kroatië (2013)	Verenigd Koninkrijk (1973)
Letland (2004)	Zweden (1995)

- 31.
- 31.1. samenwerking Europa x VS tegenover SU in Koude Oorlog
- 31.2. 1. dekolonisatie 2. handelsbelangen (concurrentie)

32. →

- 32.1. zuigeling wordt zelfstandig en laat 'moeder' in de steek: "Stank voor Dank"

- 33. →
- 33.1. 1596
- 33.2. 1949
- 33.3. xxx
- 33.4. in schrift

15. Nederland in de jaren '60 en '70 van de 20ste eeuw

15.1 De economie

- 1. →
- 1.1 krimp
- 1.2 want de economie bloeide op en er kwam meer welvaart.
- 1.3 door mechanisatie verdwenen banen
- 1.4 dienstensector
- 1.5 xxx
- 1.6 xxx
- 1.7 Mannen: directeur
Vrouwen: zuster
- 1.8 xxx

- 2 door de goede werkgelegenheid
- 2.1 verklarende vraag; oorzaakvraag

- 3 mensen hebben geld om luxeproducten te kopen; fabrikanten blijven nieuwe producten ontwikkelen en aanprijzen via reclames.
- 3.1 door meer vrije tijd en loonsverhogingen
- 3.2 xxx

- 4 weinig arbeiders voor zware en vuile werk
- 4.1 eerst Z-Europa, later oa Marokko, Turkije

- 5 terugkeren
- 5.1 ongeschreven
Informatief, wantxxx....
Representatief voor gastarbeiders in NL

- 6. B

15.2 Sociaal en Cultureel

- 7. - Industrialisatie en welvaart
 - meer werk bij overheid in de dienstverlening
 - toename mobiliteit
 - verzorgingsstaat
 - televisie
 - meer opleiding voor jongeren
- 7.1 welvaart, xxx
- 7.2 nadruk op vrijheid van individu dat mogelijk werd gemaakt door toegenomen welvaart en afname van sociale controle (vanuit de zuil)
- 7.3 A

- 8/ 8.1
 - Mammoetwet → nadruk op inspanning en talent ipv afkomst
 - Studiefinanciering → meer hogere scholing

9. nozems, provo, flower-power

9.1 provo

9.2 witte fietsenplan

10 →

10.1 kiesrecht

10.2 ongelijkheid in kansen en beloning qua werk

10.3 - einde traditionele rollenpatroon (pil, elektrische apparaten)

- abortuswet

- gelijke beloning en behandeling bij arbeid

11. xxx

12. gehoorzaam

Kritisch

Ontzuiling

13 ontzuiling

13.1 ouderen proberen jongeren vast te houden/ binnen de zuil

Jongeren houden zich niet aan de zuilen, ze willen elkaar opzoeken

14. →

14.1 ontkerkelijking

14.2 katholieken

15. →

15.1 groter percentage ongelovigen

Komst/ aanwezigheid van moslims

15.3 De Politiek

16. C

17. zwevende kiezer

18. partijen benadrukken hun verschillen

18.1 sterk gericht op spreiding van inkomens, kennis en macht, een socialistisch ideaal.

19. meer democratie

19.1 beschrijvend

20. misbruik gemaakt van verzorgingsstaat en economische crisis

20.1 samenwerken werd weer noodzakelijk

21. links en rechts voor het eerst samen

21.1 verklarend → reden

22. ontevredenheid over bestaande politieke partijen en angst voor de islam

22.1 PVV

22.2 moord op Theo van Gogh

23. xxx

24. xxx

16 Het historisch Overzicht: De tien tijdvakken

Schema zelf invullen en controleren!!!